

www

**BAM
BAM
IS ON
FIRE**

ISSN 0125-6858
10
9 1770125 685925

แพรว ทักทาย

แบบแบบมารายงานตัวแล้วค่า

จากปกพิเศษเมื่อปีที่แล้ว เรามีสัญญาใจกันไว้ว่า ถ้าโอกาสเหมาะ แบบแบบจะกลับมาแน่นอน และเขาก็ไม่ทำให้เราผิดหวัง อดส่าห์ไปซุ่มพืตพุ้นเพื่อให้ครั้งนี้ได้ลुकบนปกที่แตกต่าง ทั้งลือกريب ลูล เทกระซากใจเบอร์นี่ เรียกว่าเปิดพื้นที่ให้แฟน ๆ ได้พินกันแบบชื่นใจ หายคิดถึง ถือเป็นของขวัญอีกชิ้นที่แพรวตั้งใจสรรหามาเสิร์ฟให้คุณผู้อ่านค่ะ

พูดถึงของขวัญ แพรวอยู่ในช่วงฉลองครบ 41 ปีตามที่คุณ ๆ ได้เห็นผ่านกิจกรรมพิเศษไปบ้างแล้วตลอดเดือนกันยายนที่ผ่านมา สำหรับการประมูลเสื้อยืดลายพิเศษหนึ่งเดียวในโลกด้วยฝีมือของเหล่าหนุ่มฮ็อต คริส - ลิงโต, ออฟ - กัน, เต - นิว, ไบรท์ - วิน, หยิ่น - วอร์ และมิว - กอล์ฟ ที่เราจัดประมูลกันทาง www.praew.com เพื่อหาทุนช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลให้เด็กด้อยโอกาส ยอดเงินทำบุญจากการประมูลเป็นอย่างไร แพรวจะนำเสนอให้ทราบในโอกาสต่อไปนะคะ

แต่ความพิเศษยังไม่หมดเพียงเท่านั้นค่ะ

ใครที่รองานแพรวแชรดี ครอบรยากาศของการช้อปปิ้งมหาทุศล ลงคิวให้ตัวเองไว้เลยนะคะ 13 - 15 พฤศจิกายน 2563 เรามีนัดกันที่สยามพารากอน

ตามธรรมเนียมของงานแพรวแชรดี แฟนคลับแพรวรู้ว่างานนี้คุณจะได้พบกับกองทัพสินค้าแบรนด์เนมสภาพดี ราคาน่ารักจากเหล่าเซเลบริตี้ใจบุญ กิจกรรมดี ๆ จากบริษัท ห้างร้าน แบรินด์ดังมองเพื่อนของแพรว และเซอร์ไพรส์สนุก ๆ บนเวทีอีกเพียบที่จะสร้างความสุขให้คุณตลอดงาน เรียกว่าเป็นการช้อปปิ้งที่คุ้มค่านมาก เพราะนอกจากได้ข้าวของถูกใจ ยังได้บุญและความอิมเอมประทับใจติดกลับบ้านไปด้วย

นับจากปี 2546 ที่แพรวแชรดีตั้งใจเป็นสื่อกลางในการระดมทุนจากผู้อ่านที่มีจิตศรัทธา เพื่อส่งความช่วยเหลือไปยังสตรี เด็ก ผู้ยากไร้ รวมถึงสัตว์ทุกซึ่ยาก เราได้มอบเงินให้แก่องค์กรสาธารณทุศลต่าง ๆ ไปแล้วกว่า 50 มูลนิธิ เป็นยอดเงินบริจาคกว่า 37 ล้านบาท

และ 13 - 15 พฤศจิกายน 2563 นี้ เรายาร่วมกันสร้างปรากฏการณ์แพรวแชรดีที่น่าประทับใจด้วยกันอีกครั้งนะคะ

ดีริแพรว

FACEBOOK
นิตยสารแพรว

INSTAGRAM
@praewmag

YOUTUBE
Praew Magazine

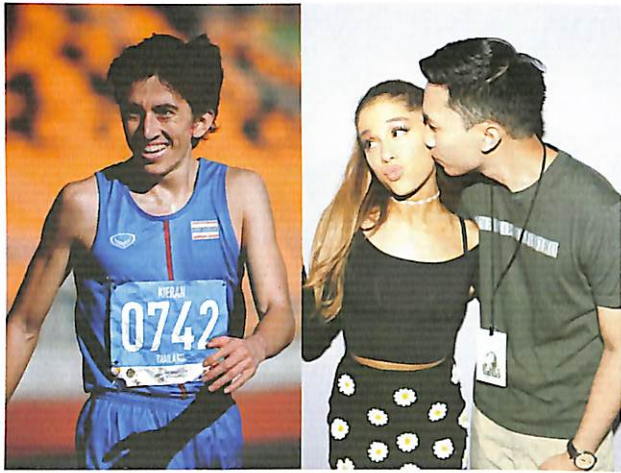

TWITTER
@praewdaily

contents

ตุลาคม 2563 • ปีที่ 42 ฉบับที่ 963

P.30 PEOPLE ON SPOTLIGHT :
เรื่องราวรั้งๆ ของ 2 คู่ที่กล้าฝัน
แล้วพาตัวเองออกไปทำตามฝัน

P.16 สัมภาษณ์พิเศษ :
The Balanced Life ชีวิตที่
มีความสุขที่สุดของ "มิน-พีชญา"

P.36 SPECIAL STORIES :
ล้อมวงเข้ามาใกล้ๆ
แชร์เรื่องราวลับที่
ชวนขนขนสสแดนดิอ็อป
ต้อนรับฮัลโลวีน
ของเหล่าคนดัง

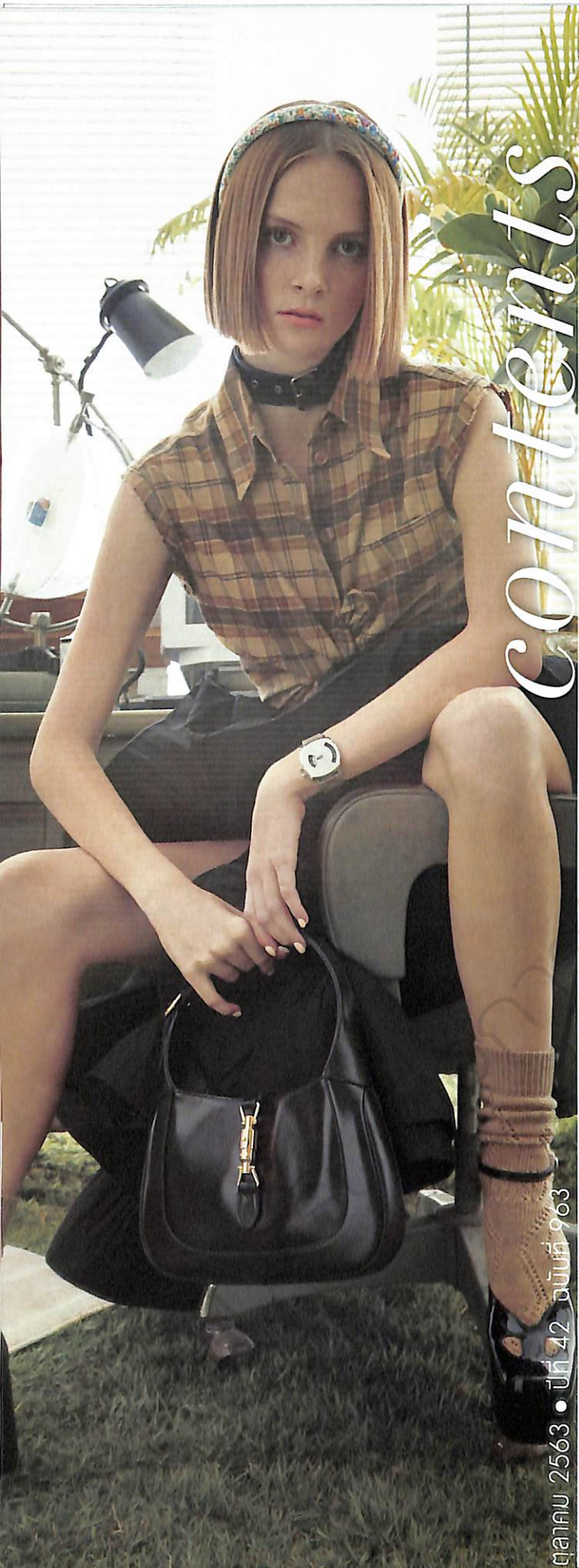

P.46 THE FOCUS : เข็มชี้เป้า! เฝ้ามองหน้า! กับเบื้องหลังเบื้องหลัง
ของ 12 ผู้ประกาศข่าว AMARIN TV

P.22 DEAR HUSBAND : หวานเกินต้าน...
เรื่องราวชวนอิจฉาของคู่ชีวิตที่หมั่นเติม
ความหวานด้วยความรักที่สมอต้นเสมอปลาย
ไม่รวมของขวัญชิ้นพิเศษที่ยืน "จัดให้"

Contents

ตุลาคม 2563 • ปีที่ 42 ฉบับที่ 963

BAMBAM COVER

- 2 **กัททาย**
- 12 **เรื่องพิเศษ : ร่ำลึก 110 ปี วันสวรรคตสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง**
ผ่านชีวิตเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์...
"กัลยาณมิตร" ผู้กักตุนแห่งแผ่นดิน
- 22 **12 ปี โครงการกำลั้วใจ : เรือนจำนำร่อง & ผู้ต้องขังต้นแบบ**
ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 26 **BEAUTY SCOOP : Maskne is the New Acne**
- 36 **BEAUTY SCOOP : Praew Iconic Beauty 2020**
"The Beauty Sensation"
- 48 **BEAUTY INSIDE : Iconic Serum Capture Totale**
- 50 **BEAUTY & STYLE : Minimal Smart Style**
- 54 **BEAUTY QUIZ : The Best Sunscreen is...**
- 56 **FASHION SCOOP : New Faces Making Waves**
- 60 **WATCH STORY : The Magnificent Jewelry Watches**
- 66 **FASHION SET I : Liveliness**
- 74 **FASHION SET II : Since 1854**
- 81 **ใบสมัครสมาชิก**
- 82 **FASHION COVER : BamBam is on Fire**
- 104 **SPECIAL INTERVIEW : BamBam We Miss You <3**
- 112 **PRAEW SOCIETY : Bright, Bold & Brilliant**
- 118 **ทิวทัศน์ : ศศ. ดร.บุษฉัตร ฉัตรวีระ :**
"คอนกรีต...จากขยะอิเล็กทรอนิกส์"
- 122 **BIZ GUY : ธนินทวรัณณ์ ลิ้มทรงพรต**
ความสำเร็จไม่ได้มาเพราะโชค (ช่วย)
- 124 **สัมภาษณ์พิเศษ : วสุ สฤลอนันต์ งานคือการพิสูจน์ตัวตน**
- 126 **SPECIAL SCOOP : คนท้วงท้วงใจแค้น "โอกาส" สำหรับนักสู้**
- 130 **สัมภาษณ์ : Do It My Way จิรายุ ตันตระกูล**
- 138 **LUXURY LIVING : Here is... "My Masterpiece"**
ประกวดดี ไสภกนพนิช
- 150 **จดหมายถึงแพรว**
- 151 **PRAEW WIN IT**

MIN-PECHAYA COVER

- 1 **FASHION COVER : Modern Venus**
- 16 **สัมภาษณ์พิเศษ : The Balanced Life มิน - พิษญา**
- 22 **DEAR HUSBAND : Very Envidable Lives**
- 30 **PEOPLE ON SPOTLIGHT :**
The Dreamcatcher กล้าฝัน กล้าทำ
- 36 **SPECIAL STORIES : Creepy Stories**
- 46 **THE FOCUS : News Phenomenon ทิวขาวอมรินทร์ทีวี**
- 64 **ข่าวพิเศษ : แพรว x เซ็นทรัล เอ็มบาสซี สังกัณห์วิสิฐฤทธิไศวิจ-19**
- 71 **แพรวพยากรณ์**

รำลึก 110 ปี วันสวรรคตสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ผ่านชีวิต เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์... “กัลยาณมิตร” ผู้กักดีแห่งแผ่นดิน

ในโอกาสคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 บรรจบครบ 110 ปี 23 ตุลาคม 2563 ในปีนี้ แพรว ร่วมน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อแผ่นดินไทย

โดยการนำเสนออีกหนึ่งเรื่องราวของผู้ถวายงานรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทอย่างใกล้ชิด

และเป็นที่วิวามพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง คือ เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (เซย กัลยาณมิตร) ผ่านคำบอกเล่าจากทายาท ชื่นหล่นของท่านเจ้าคุณท้าว 4 คน คือ นิษฐ์ชลีย์ ชวเรศ ชวลี และ ชดากร กัลยาณมิตร อันหาอ่านและฟังได้ยากยิ่ง

คุณเมือง - ชวเรศ เริ่มต้นเล่าเรื่องราวอันทรงคุณค่า

“เจ้าคุณทวด หรือเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (เซย กัลยาณมิตร) ท่านเป็นทายาทรุ่นที่ 4 จากตระกูลกัลยาณมิตร ซึ่งผู้เป็นต้นตระกูลคือ หลวงพิไชยวารี (เจ้าสำมั่ง แซ่อึ้ง) พื้นเพเดิมเป็นชาวจีนฮกเกี้ยนจากเมืองจีน ลูกชายท่านคนหนึ่งคือ เจ้าสัวโต ต่อมาได้รับราชการด้านการค้าสำเนา มีความดีความชอบ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยานิกรบดินทร์ มหิทธิกรมหากัลยาณมิตร

“เจ้าพระยานิกรบดินทร์มีบุตรธิดาทั้งสิ้น 21 คน บุตรชายคนหนึ่งคือ พระยามหาอำมาตยาธิบดีพิริยพาหะ (ชื่น กัลยาณมิตร) ซึ่งท่านเป็นบิดาของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์นั่นเอง และท่านยังมีธิดาอีกคนหนึ่งคือ เจ้าจอมมารดาเข้ม ในรัชกาลที่ 5 ผู้เป็นเจ้าจอมมารดาของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี (พระองค์เจ้าประวีตรัตน์ไฉนดม) ต้นราชสกุลประวีตร ณ อยุธยา”

เรื่องเล่าท่านเจ้าคุณทวด

คุณแป้ว - ชวลี รับช่วงเล่าต่อว่า

“ท่านเจ้าคุณทวดได้บันทึกประวัติของท่านไว้บางส่วน และมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับท่านว่า ท่านรับราชการสนองพระเดชพระคุณ สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงและในหลวงรัชกาลที่ 6 ชีวิตของท่านจึงมีเกียรติประวัติที่พวกเราได้ศึกษาแล้วรู้สึกภาคภูมิใจ”

เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2406 ที่จังหวัดธนบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 4 สมัยเด็กท่านได้ตามบิดาไปราชการที่หัวเมืองต่าง ๆ รวมถึงการไปราชการปราบฮ่อที่เวียงจันทน์

หน้าซ้าย

พระบรมฉายาลักษณ์ในหลวงรัชกาลที่ 5 ในรอบอ้อม มีกรมพระที่ช่วยอยู่ด้านบนสุด ด้านล่างมีลายพระราชหัตถเลขา พระราชทานแก่พระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (ยศในขณะนั้น) มีลายพระหัตถ์ด้านหลังว่า “รูปถ่ายหลวงเฉลิมพระชนมพรรษา ประจำปีตามเคย ได้ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน รศ. ๑๒๔ ให้พระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ ข้าหลวงใหญ่มณฑลพายัพ แทนที่ก็ได้พบตัวกับ”

หน้าขวา

ภาพเขียนของเจ้าพระยานิกรบดินทร์ มหิทธิกรมหากัลยาณมิตร (เจ้าสัวโต) ในชุดขุนนางรับสมัยแมนจู

เรื่อง นฤดม ภาพ วิริวัธย์ ทองสุข ผู้ช่วยช่างภาพ ชลสิทธิ์ อิ่มกุล

ด้วย กระทั่งท่านอายุ 16 ปีจึงถวายตัวเข้ารับราชการในกรมมหาดเล็กในสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ตำแหน่งมหาดเล็กเวรสิทธิ์ ซึ่งเป็น 1 ใน 4 เวรมหาดเล็ก คือ เวรศักดิ์ เวรสิทธิ์ เวรฤทธิ์ เวรเดช แต่ละเวรมีหน้าที่ผลัดกันเข้าประจำการตามข้างขึ้นข้างแรม พอท่านอายุ 19 ปี ได้แต่งงานกับ ท่านผู้หญิงพุ่ม ธิดาของเจ้าสัวร์วิกับท่านหนู และมีภรรยาอีก 4 คน มีบุตรธิดารวม 15 คน

“เมื่อท่านเจ้าคุณทวดอายุ 24 ปี ได้รับโปรดเกล้าฯให้เป็นข้าหลวงในกอง เจ้าพระยารัตนบดินทร์ ผู้เป็นอาไปชำระคดีผู้ร้ายในแขวงกรุงเทพฯประมาณ 4 เดือน แล้วในปีเดียวกันก็ได้รับโปรดเกล้าฯให้ตามเสด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ (พระองค์เจ้าชุมพลสมโภช ต้นราชสกุลชุมพล) ไปตรวจเสียบึงอาหารและพาหนะที่เมืองพิชัย (อุตรดิตถ์) เพื่อส่งให้กองทัพ เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) แม่ทัพที่ยกพลปราบทัพฮ่อที่มาตีหัวเมือง หลวงพระบาง

“ปีต่อมาสิ้นเกล้าฯรัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ท่านเป็นข้าหลวงขึ้นไปช่วยราชการพระยารณชัยชาญยุทธ (ครุฑ หงสนันท์) ข้าหลวงรักษาการเมืองพิชัย เพราะผู้สำเร็จราชการเมืองพิชัยท่านเดิมถึงแก่อนิจกรรม (ขณะนั้นเมืองอุตรดิตถ์ยังเป็นเมืองบริวารของเมืองพิชัย) 2 ปีต่อมาความสามารถและความซื่อสัตย์ในหน้าที่ รวมทั้งความเป็นกัลยาณมิตรของท่านเป็นที่ชื่นชม

(ซ้าย) ภาพเขียนต้นฉบับของ
พระยามหาอำมาตยาธิบดีพิริยพาหะ (ต้น กัลยาณมิตร)
ผู้เป็นบิดาของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์

(ขวา) ภาพถ่ายต้นฉบับที่เหลือเพียงภาพเดียวของ
เจ้าพระยารัตนบดินทร์ (รอด หรือขุนรอด กัลยาณมิตร)
ผู้เป็นอาของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ สมุหนายกในสมัยรัชกาลที่ 5
และเป็นคนสุดท้ายในประวัติศาสตร์ของเมืองไทย

บรรดาข้าราชการและชาวเมืองพิชัยจึงร่วมกันกราบบังคมทูลขอให้แต่งตั้งท่านขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการเมืองพิชัยแทนคนเก่าที่ถึงแก่อนิจกรรม ท่านจึงได้รับโปรดเกล้าฯแต่งตั้งให้เป็นพระยาศรีสุริยราชรวานวัตร ผู้สำเร็จราชการเมืองพิชัย เมื่อ พ.ศ. 2432”

พ.ศ. 2435 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ท่านเป็นข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวพุงขาว รักษาการเมืองหลวงพระบาง ขณะนั้นเมืองหลวงพระบางเกิดเรื่องคับขันระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เพราะฝรั่งเศสต้องการปกครองดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงทั้งหมด ไทยไม่ยอม ฝรั่งเศสจึงรุกร้าดินแดนไทย โดยนำทหารขึ้นทางลำน้ำโขงฝั่งซ้าย และนำเรือรบปิดปากน้ำเจ้าพระยา 2 ลำเพื่อทำสงคราม ทางหลวงพระบางให้ไทยส่งทหารออกไปรักษาด่านที่สำคัญทุกตำบล จนสุดท้ายไทยจำใจต้องยินยอมเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และต้องมอบเมืองหลวงพระบางแก่ฝรั่งเศส จากนั้น

(ซ้าย) ภาพถ่ายของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์
เมื่อครั้งยังเป็นพระยาศรีสุริยราชวรานุวัตร

(ขวา) ภาพถ่ายของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์
เมื่อครั้งได้รับพระราชทานเลื่อนยศและบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาสุรสีห์คฤ
ในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2461

พระยาศรีสุริยราชวรานุวัตรได้รับแรงกดดันกองทหาร ยูดยาน และผู้คนจาก
หลวงพระบางกลับเข้ามา และมีพระราชดำริสเมื่อวันแรกเข้าเฝ้าฯว่า “เมื่อเจ้าอยู่ใน
มหาดเล็ก ข้าไม่ได้นึกเลยว่าเจ้าจะทำการได้ถึงเพียงนี้”

ต่อมามีพระบรมราชโองบายปรับปรุงการปกครองใหม่ โดยการรวมหัวเมือง
เข้าเป็นมณฑล เรียกว่าระบมณฑลเทศาภิบาล และได้โปรดเกล้าฯให้พระยา-
ศรีสุริยราชวรานุวัตรเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลพิษณุโลก
เมื่อพ.ศ. 2437 ซึ่งในช่วงนี้ท่านได้สร้างสถานที่ราชการ เรือนจำ ตลาด โรงต้ม
สุรา ถนน และปฏิสังขรณ์วัดมหาธาตุในมณฑลพิษณุโลก ฯลฯ จนเป็นที่
พอพระราชหฤทัย

คุณูปก - ชดาภร ช่วยเล่าเสริมในช่วงนี้ว่า

“ครั้งนั้นเกล้าฯรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรปครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2440
ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ท่านเจ้าคุณหวาดตามเสด็จด้วยในฐานะกรมวังผู้ใหญ่
โดยทำหน้าที่สำคัญในการดูแลรักษาพระชายและเครื่องราชพัสดุสำหรับถวาย
พระเจ้าแผ่นดินประเทศอื่นๆ และเครื่องราชูปโภคกับเครื่องครวตั้น รวมทั้ง
รักษาส่งของที่มีผู้นำมาถวายและสิ่งของที่ทรงซื้อกลับมาจนเสด็จพระราชดำเนินกลับ

“อีก 4 ปีต่อมา ท่านเจ้าคุณหวาดได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ตามเสด็จ
ไปทรงดูงานการปกครองท้องถิ่นที่เกาะชวาและมลายูครั้งที่ 3 และในคราวนั้น
สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาธร กรมขุนนครราชสีมา (พระอิสริยยศ
ในขณะนั้น) ซึ่งตามเสด็จด้วยเกิดประชวรไข้พระอาการทรุดหนัก ท่านเจ้าคุณหวาด
ได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้เป็นผู้ช่วยอภิบาลจนพระอาการดีขึ้นก่อนเสด็จฯ
กลับสยามประเทศ

“จากนั้นไม่นานท่านได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ตามเสด็จประพาสหัวเมือง
ฝ่ายเหนือทางชลมารค รวมถึงเมืองพิจัยด้วย แม้ขณะนั้นท่านเจ้าคุณหวาดกำลัง
ป่วยอยู่ แต่ท่านก็ได้จัดการรับเสด็จเป็นที่พอพระราชหฤทัย จึงโปรดเกล้าฯเลื่อน
บรรดาศักดิ์เป็นพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ และในปีนั้นท่านได้หลอพระพุทธรชินราช
ตามที่โปรดเกล้าฯ เพื่อัญเชิญลงมาประดิษฐานที่วัดเบญจมบพิตรด้วยละ”

ต่อมาในพ.ศ. 2445 ได้เกิดเหตุการณ์กบฏเงี้ยวที่นครแพร่ ซึ่งเป็นหัวเมือง
ประเทศราชในมณฑลพายัพ พระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ได้สั่งการให้ปราบปราม

หน้าซ้าย

ในหลวงรัชกาลที่ 5 ทรงฉายพระปรมาภิไธยร่วมกับคณะผู้ตามเสด็จในคราวเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 (แต่ยังสืบค้นไม่พบว่าทรงฉายพระรูป ณ สถานที่ใด) โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์นี้เฝ้าอยู่หลังพระปฤษฎางค์ (หลัง) ส่วนนายบางของบุคคลนั้นประกอบไปด้วย (จากซ้าย)

- แถวขึ้น : 1. พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ (นพ ไกรฤกษ์) มหาดเล็กประจำห้องพระบรรทม 2. พระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยศิริ) อดีตองคมนตรี 3. เจ้าพระยาสุรวงศ์วิวัฒน์ศักดิ์ (โต บุณนาค) สมุหราชองครักษ์คนแรก 4. พระยารัตนโกษา (เล็ก สุจริตกุล) ราชเลขาธิการด้านภาษาต่างประเทศ 5. พระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ (หม่อมหลวงวราห์ ฤกษ์) เมื่อกครั้งยังเป็นยศนายท้าวคุ้มแพ (เทียบเท่าร้อยเอก)

- แถวนี้ : 1. ในหลวงรัชกาลที่ 5 2. เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ 3. พระยาประเสริฐสุภกิจ (เพ็ม ไกรฤกษ์) มหาดเล็กประจำห้องพระบรรทมอีกท่านหนึ่ง

หน้าขวา

ในหลวงรัชกาลที่ 5 ทรงฉายพระปรมาภิไธยร่วมกับคณะผู้ตามเสด็จและชาวเยอรมัน เมื่อกครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 พ.ศ. 2440 ทอดพระเนตรกิจการรถไฟของเยอรมัน ซึ่งเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์นี้เฝ้าอยู่เบื้องพระปฤษฎางค์

จนเหตุการณ์สงบ จึงได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นข้าหลวงใหญ่ ผู้สำเร็จราชการมณฑลพายัพ

ผลงานของท่านระหว่างดำรงตำแหน่งนี้ อาทิ ปรับปรุงถนนหนทาง สะพาน เหมืองฝาย ขยายการศึกษาเล่าเรียนออกไปตามอำเภอ สร้างสถานีราชการเป็นอาคารถาวร รวมอำเภอพะเยา แม่ใจ พาน เชียงคา เชียงของ เติ้ง ยกขึ้นรวมเป็นจังหวัดเชียงราย ยกบริเวณพื้นที่เชียงใหม่ตะวันตก ประกอบด้วย เมืองแม่ฮ่องสอน ขุนยวม เมืองยวมใต้หรือแม่สะเรียง และปาย ขึ้นเป็นจังหวัด พ.ศ. 2452 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนยศและบรรดาศักดิ์จากพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ขึ้นเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์

ดังความตอนหนึ่งในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 23 มกราคม รศ. 128 ว่า
 "...ทรงพระราชดำริที่ว่า พระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ เป็นเนื้อแนวพรรคมหาเสนาธิบดี อันมีความสามัคคีแต่เดิมมา เริ่มรับราชการในกรมมหาดเล็กแลตำราวจ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขึ้นไปราชการเมืองพิจัย ได้ทำราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแลด้วยสติปัญญา จนเป็นที่นิยมยินดีของประชาราษฎร ขอให้เป็นผู้ว่าราชการเมืองพิจัย แล้วได้รับราชการสำคัญในหัวเมืองลาวประเทศราชเวลามีราชการชับชั้น ครั้นเวลาเสด็จพระราชดำเนินประพาสประเทศยุโรปครั้งแรก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตามเสด็จ

พระราชดำเนินในหน้าที่กรมวังผู้ใหญ่ ได้ฉลองพระเดชพระคุณราชการในส่วนพระองค์ เวลาเสด็จพระราชดำเนินสู่รัตน นันว่าเปนเพื่อนยากลำบาก...

“...ตั้งแต่พระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ได้ดำรงตำแหน่งมา ราชการทั้งปวงก็ลงระเบียบเรียบร้อยโดยลำดับจน ณ บัดนี้...สมควรที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ยกย่องขึ้นไว้ในบรรดาศักดิ์เจ้าพระยาเสมอเสนาบดีผู้หนึ่งได้

“จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้เลื่อนพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ขึ้นเปนเจ้าพระยา มีอัคริยศอย่างสูงรับราชทินนามตามตำแหน่งว่าเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ อรรคราชวโรปกรณ์ บดินทรเทพยภักดี ราชกรณียกิจจำนง มหามัตยพงษ์ประพัทธ์ กัลยาณวัตร์วิบูลย์ อุดลยอาชาวธยาไศรยอภัยพิริยบารกรมพาทู ดำรงศักดินา ๑๐๐๐ จงเจริญสุขสวัสดิ์พิพัฒน์มงคลทุกประการเทอญ”

เมื่อล่วงเข้ารัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ใน พ.ศ. 2456 โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัตินามสกุล เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานนามสกุลเพื่อเป็นสิริมงคลแก่วงศ์ตระกูล และได้รับพระราชทานนามสกุลว่า “กัลยาณมิตร” อีก 2 ปีต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยคนที่ 2 สืบต่อจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงลาออก และเป็นองคมนตรี รวมทั้งเป็นนายกของเอกในกรมเสือป่าในปีต่อมา

นิवासสถานสุดท้าย ณ บ้านลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

คุณปวี - นิษฐ์ชลิย์ เล่าเสริมถึงตอนท้ายในชีวิตราชการของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ว่า

“ท่านเจ้าคุณทวดได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามารถและจงรักภักดี เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยให้สนองพระเดชพระคุณในหน้าที่ราชการสำคัญต่าง ๆ ตามพระบรมราโชบายในการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เมืองไทยรอดพ้นจากภัยลัทธิล่าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจตะวันตกมาตลอด โดยเฉพาะในรัชกาลของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ถึงกับมีคำประกาศในราชกิจจานุเบกษาแต่งตั้งท่านเป็นเจ้าพระยาประโยคหนึ่งว่า ‘นับว่าเปนเพื่อนยากลำบาก’

“จนกระทั่งท่านเริ่มป่วย สุขภาพทรุดโทรมตั้งแต่ พ.ศ. 2460 ในสมัยรัชกาลที่ 6 และอาการได้กำเริบมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตออกจากหน้าที่ราชการในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และมีพระบรมราชโองการให้ออกได้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2465

“เมื่อท่านลาออกจากราชการแล้ว ก็พักรักษาตัวอยู่ที่บ้านของท่านที่ได้รับพระราชทานซึ่งอยู่แถวราชประสงค์ บริเวณที่เป็นการไฟฟ้านครหลวง เขตเพลินจิต ในปัจจุบันนี้ จนกระทั่งราว พ.ศ. 2481 ท่านได้ย้ายมาพำนักในช่วงบั้นปลายชีวิตที่บ้านลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ กับครอบครัวพระยาภิรมย์ภักดี (เชียรกัลยาณมิตร) ซึ่งเป็นบ้านที่เจ้าคุณปู่ของเราได้สร้างขึ้น พวกเราไม่รู้ว่าทำไมท่านเจ้าคุณทวดถึงเลือกมาอยู่ที่นี่ ได้แต่สันนิษฐานกันว่าเป็นเพราะเจ้าคุณปู่เป็น

ลูกชายคนโต และเจริญในหน้าที่ราชการทางสายการปกครองตามท่านทุกอย่าง แต่ที่แน่ ๆ ท่านนำภาพถ่ายสิ่งของที่ได้รับพระราชทานรวมทั้งเอกสารสำคัญต่าง ๆ มาไว้ที่นี่เยอะมาก

“จนกระทั่งท่านถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคปอดบวม เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 ซึ่งช่วงที่ท่านสิ้นเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านจึงเขียนสั่งไว้ว่าให้จัดพิธีอย่างเรียบง่าย ไม่ต้องขอพระราชทานเพลิง และประชมเพลิงศพท่านที่สนามหน้าบ้านนี้ เพราะเป็นช่วงข้าวยากหมากแพง ซึ่งเจ้าคุณปู่ได้ทำตามที่ท่านสั่งและไม่ได้เก็บอัฐิท่านไว้เลย แม้กระทั่งที่วัดกัลยาณมิตรซึ่งมีที่บรรจุอัฐิของบรรพบุรุษก็ไม่มีอัฐิของท่านบรรจุไว้”

จากบ้านสุวิพิรภักที่ส่วนบุคคล

บ้านลับแลอันเป็นนิวาสสถานสุดท้ายของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์หลังนี้มีอายุราวกว่า 100 ปี เป็นบ้านไม้สักทองสองชั้น สถาปัตยกรรมเป็นแบบโคโลเนียลสไตล์ที่ประยุกต์เข้ากับสภาพอากาศเหนือ ตัวบ้านสร้างด้วยไม้ เสาก่ออิฐฉาบปูนเสริมเหล็กรองรับน้ำหนักเสาไม้ด้านบน พื้นที่ใช้สอยในบ้านหลังนี้มีทั้งหมด 12 ห้อง บันไดทางขึ้นด้านหน้าบ้านมี 2 บันได ด้านซ้ายขึ้นบันไดลดหลั่นตามขั้นเป็นวงโค้ง ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบคลาสสิกที่เข้ามาในยุคนี้ บันไดอีกด้านเป็นขั้นตรงตามปกติ ส่วนเสาบ้านด้านในมีช่องที่ย้ายผนังไม้กั้นได้ หากต้องการขยายหรือกั้นห้องเพิ่ม

คุณปู่ - ชดากร เล่าถึงจุดเริ่มต้นในการเปิดบ้านงามคลาสสิกหลังนี้ให้เป็น

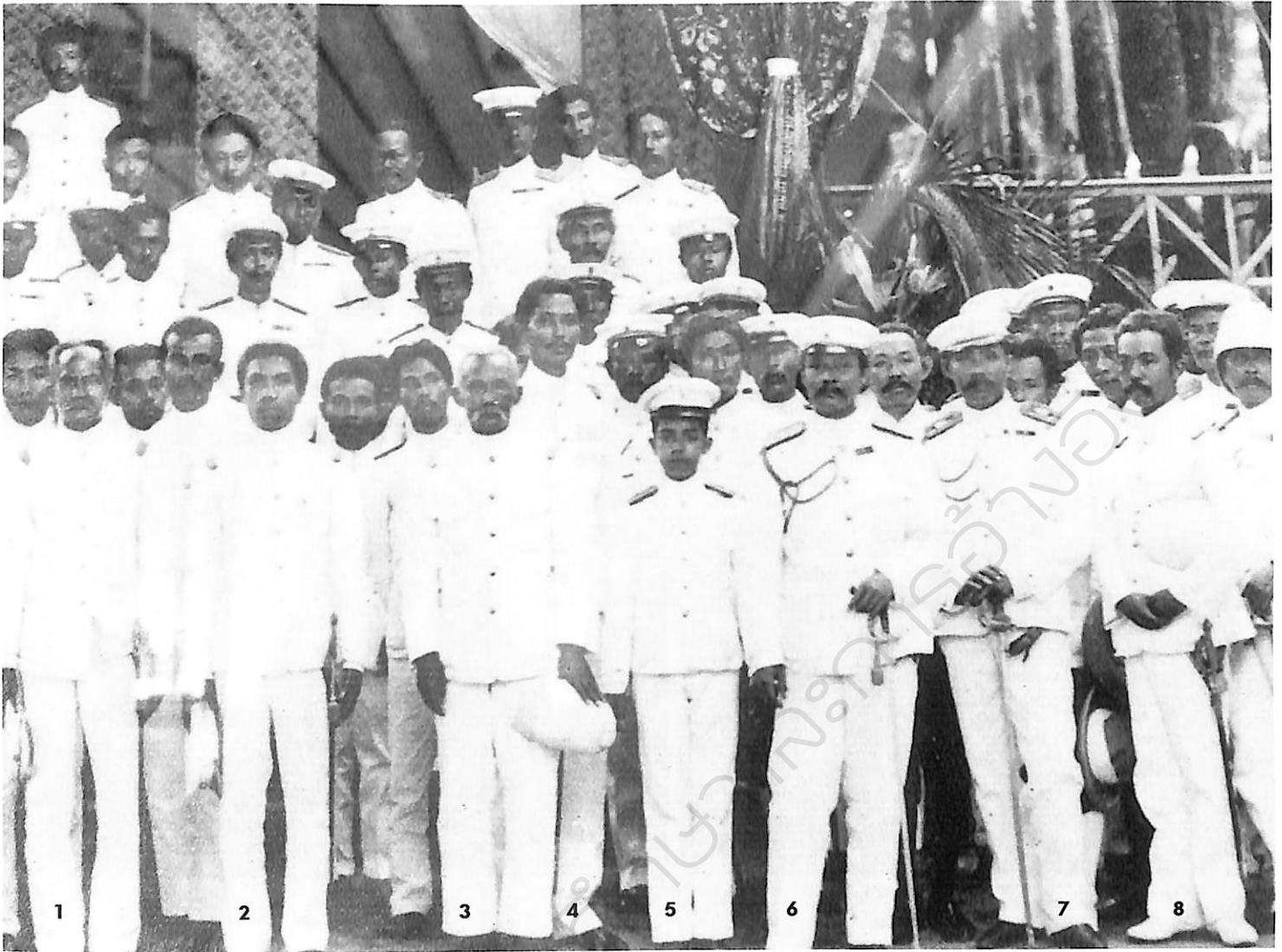
แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ว่า

“พวกเราเกิดที่บ้านหลังนี้ ได้ทันพบเจ้าคุณปู่ในช่วงประมาณ 10 ปีสุดท้ายก่อนท่านถึงแก่อสัญกรรม พอเราเรียนหนังสือจบก็แยกย้ายกันออกไปทำงานตามจังหวัดต่างๆ หลังจากคุณพ่อ (คุณชวชีพ) สิ้นเมื่อหลายปีก่อน คุณแม่ (คุณเสริมศิริ) ก็มาอยู่กับดิฉัน เหลือแต่พี่แป้วที่อยู่บ้านนี้ เพราะเรียนจบและมีครอบครัวรับราชการเป็นครูอยู่ที่นี้ จนกระทั่งคุณแม่เริ่มล้มป่วย ท่านได้กลับมาอยู่ที่บ้านลับแล พวกเราจึงตัดสินใจว่า 4 พี่น้องจะกลับมาอยู่บ้าน เพื่อช่วยกันดูแลคุณแม่อย่างดีที่สุด จะกระทั่งคุณแม่สิ้นเมื่อต้นปีที่แล้ว เรามีเวลาพูดคุยกันมากขึ้น จึงคิดกันว่าควรจะทำอะไรเป็นการตอบแทนบุญคุณบรรพบุรุษ ก่อนที่อายุและสังขารจะร่วงโรยไปมากกว่านี้

“พอดีว่ามีผู้รู้และสนใจประวัติศาสตร์หลายท่าน เช่น คุณสมชาย เตือนพิริยะคุณภานุพงศ์ สาส์นัง ได้มาเยี่ยมบ้านเราและขออนุญาตเปิดชมหนังสือ เอกสารสำคัญ และภาพถ่ายต่างๆ แล้วแนะนำให้เปิดบ้านเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ สตรี สมบัติ เวชกามา ยังแนะนำให้พวกเรารู้จัก ดร.ภาณุรังษี เตือนเอ็ง อาจารย์สอนด้านวิชาท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จึงนัดหมายมาหารือกันเพื่ออธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าในพระบรมมหาราชวังในหลวงรัชกาลที่ 5 พระบูรพเจ้านายต่างๆ และบุคคลสำคัญบรมมหาราชวัง ซึ่งเคยมีบทบาทสำคัญต่อบ้านเมือง จนได้ข้อสรุปว่าถึงเวลาที่เราต้องนำเรื่องราวเหล่านี้ให้อนุชนรุ่นหลังได้รับรู้ หลังจากที่เราเก็บมาเกือบ 80 ปี”

คุณแป้วในฐานะที่อาศัยอยู่บ้านนี้มีมาตลอด... ในตอนนั้น...

หน้าซ้าย

ในหลวงรัชกาลที่ 5 ขณะเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 ทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะผู้ตามเสด็จ โดยโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ ตามเสด็จในฐานะกรมวิชัยใหญ่ โดยท่านเจ้าคุณใส่ชุดสุทศยาวยืนอยู่หลังพระเจ้าอู่ที่ประทับ

หน้าขวา

ในหลวงรัชกาลที่ 5 ทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะผู้รับเสด็จ ณ พลับพลาบริเวณเสด็จ น้ำตกแม่พลู อำเภอฝาง จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2444 ขณะนั้นเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ เป็นผู้สำเร็จราชการกรมทนายแพและถวายการรับเสด็จ แก้วยืนด้านหน้ามีเจ้าประทีพรายในหัวเมืองล้านนาพร้อมเสด็จด้วย (จากซ้าย) 1. เจ้าพิริยเทพวงศ์อุดร เจ้าผู้ครองนครแพะรองค้ำสุดท้าย 2. เจ้าบุญยวงยาววงศ์มาตย์ เจ้าผู้ครองนครลำปางองค์สุดท้าย 3. พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้าผู้ครองนครน่านองค์ที่ 63 4. เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ 5. สมเด็จเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ 6. ในหลวงรัชกาลที่ 5 7. สมเด็จเจ้าฟ้าน้อยยาเธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช ๙ (พระอิสริยยศในขณะนั้น) 8. พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ (พระอิสริยยศในขณะนั้น)

จะเปิดบ้านเลย

“ดิฉันลั้งเล เพราะการเปิดบ้านต้องแลกกับความเป็นส่วนตัวที่เสียไป ประกอบกับไม่รู้จะจัดการอย่างไร ดร.ภาณุรังษีจึงชวนไปดูตัวอย่างบ้านเก่าหลังอื่นที่เปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคลในจังหวัดแพร่และจังหวัดน่านว่ามีกรดูแลบริหารจัดการอย่างไร เช่น คุ่มวงศ์บุรี คุ่มเจ้าหลวงนครแพร่ โฮงเจ้าฟองคำ ตึกรังษีเกษม หอคำเจ้านครน่าน ซึ่งเปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และให้เข้าสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อหารายได้มาช่วยบำรุงรักษาบ้าน ฯลฯ

“หลังจากไปดูแล้ว พวกเราเกิดความมั่นใจขึ้น และได้ข้อสรุปว่าในระยะแรกจะเปิดแค่วันเสาร์ - อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ก่อน โดยจัดนิทรรศการภาพถ่ายกับเรื่องราวของท่านเจ้าคุณทวดและเจ้าคุณปู่ ให้ชมเฉพาะห้องรับแขกและห้องนั่งเล่นชั้นล่าง ส่วนห้องอื่น ๆ เรายังต้องใช้ทำงานและทำธุระในวันปกติ จึงไม่สะดวกนำชม แต่สามารถเข้าชมบริเวณรอบนอกได้ โดยมีเรือนจำหน้ากาแพ เครื่องดื่มเพื่อรับรองแขกที่มาเยี่ยมชม จะได้นั่งพักผ่อน ในชั้นต้นจะขอตั้งกล่องรับบริจาคไว้ตามกำลังศรัทธา เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดูแลรักษาบ้าน

“มีผู้ใหญ่บางท่านพอทราบเรื่องราวประวัติของท่านเจ้าคุณทวดและทราบว่าจะเปิดบ้าน ก็แนะนำว่าควรสร้างอนุสาวรีย์ท่านเจ้าคุณทวดขึ้นมาก่อน เพราะท่านเป็นบุคคลที่ควรรู้จัก ท่านเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีความจงรักภักดีและทุ่มเททำงานเพื่อแผ่นดิน ทั้งนี้เราได้ไปปรึกษาญาติผู้ใหญ่ในตระกูลหลายท่านส่วนใหญ่ก็เห็นดีงามและสนับสนุน จึงได้จัดพิธีวางศิลาฤกษ์ตรงจุดที่จะตั้งอนุสาวรีย์ท่านเจ้าคุณทวดในสนามหน้าบ้าน ขณะนี้กำลังจัดสร้างอยู่ พร้อมกับเปิดบ้านเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา แต่เจอก็ภัยของโรคโควิด-19 จึงต้องปิด และเพิ่ง

หน้าซ้าย

(บนซ้าย) พระอุปสมเถาพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา พระราชทานแก่เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ มีลายพระหัตถ์ความว่า "ให้เจ้าพระยาสุรสีห์ ผู้เป็นที่ยอมรับกันอย่างสนิท วันที่ ๒๐ มกราคม รศ. ๑๒๘"

(บนขวา) พระอุปพระเจ้านรณรงค์เธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี พระราชโอรสในรัชกาลที่ 5 ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาเข้ม ซึ่งเป็นพี่สาวต่างมารดาของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ ต่อมา ทรงเสกสมรสกับคุณชื่นและคุณช้อย กัลยาณมิตร ธิดาคนที่ 3 และ 10 ของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ ทั้งสองท่านจึงมีฐานะเป็นหม่อมชื่อนี้และหม่อมช้อย ประวัตร ณ อยุธยา

(ล่างซ้าย) พระอุปหม่อมเจ้าหญิงสวาสัตวิณโณดม ประวัตร พระธิดาในพระเจ้านรณรงค์เธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดีกับหม่อมช้อย เคยมาประทับที่บ้านลับแลแห่งนี้ และทรงได้แรงบันดาลใจในการทรวนิพนธ์นิยายชื่อเรื่อง *เขยศักดิ์ ผยอง เคาทสน์สีแฉง*

(ล่างขวา) พระยาภิรมย์ภักดีวิกรมวิสิษฐ บุตรชายคนโตของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ กับท่านผู้หญิงพุ่ม ถ่ายกับคุณหญิงรับ (สกุลเดิมอภัยวงศ์) ภรรยาเอก ธิดาของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) สมุหนายกบาลผู้สำเร็จราชการกรมมณฑลบูรพาในสมัยรัชกาลที่ 5

หน้าขวา

ภาพถ่ายย้อนหลังของเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์กับสี่ (จากซ้ายไปขวา) คือ คุณป่อง - ชวเรศ คุณปลุก - ชดากร คุณแป้ว - ชวลี และคุณปิว - นิษย์ชัย ทั้งหมดได้กลับมาพบกันร่วมกันในบ้านหลังนี้ เพื่อสืบสานเกียรติคุณของบรรพบุรุษที่ได้บำเพ็ญไว้แก่แผ่นดิน

ขอบคุณ อาจารย์ ดร.ภาณุรังษี เดือนไฉ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
 ตัดต่อเนื้อหาหมายขอเข้าชมได้ที่ Facebook : แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
 บ้านเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ โทร 06-3289-5564

เปิดอีกครั้งเมื่อไม่นานมานี้

"ในวันเปิดบ้านมีญาติผู้ใหญ่ในตระกูลและแขกหลายคนมาร่วมงาน เราได้รับรู้เรื่องราวของท่านเจ้าคุณทวดอีกหลายเรื่อง เช่น ตอนท่านเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยสมัยรัชกาลที่ 6 พอตีว่าใน พ.ศ.2462 เกิดโรคระบาดใช้หวัดสเปน คนทั่วโลกตายไปหลายล้านคน รวมทั้งคนไทยตายไป 7 หมื่นกว่าคน ทั้งสมัยนั้นการแพทย์ยังไม่เจริญ โดยเฉพาะตามหัวเมือง ท่านจึงคิดว่าต้องหาคนมาช่วย จึงเป็นที่มาของการเกิดแพทย์ประจำตำบลและวางรากฐานพัฒนาจนกลายเป็น อสม (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) ในทุกวันนี้ กระทั่งอีก 100 ปีต่อมา คือปีที่เกิดโรคระบาดโควิด-19 ที่ทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ เมืองไทยก็ได้กำลังสำคัญจาก อสม เหล่านี้ช่วยป้องกันการระบาดของโรคอย่างได้ผล หรือตอนที่ท่านมาเป็นข้าหลวงดูแลมณฑลพายัพ ท่านก็เป็นคนดำริให้ปลูกต้นยางสองข้างทางเส้นทางเชียงใหม่ไปลำพูน ซึ่งทุกวันนี้กลายเป็นถนนที่สวยงามที่สุดสายหนึ่ง และเป็นจุดท่องเที่ยว เพราะมีต้นยางอายุกว่าร้อยปีขึ้นตลอดสองข้างทาง"

คุณป่องกล่าวปิดท้ายว่า

"เรื่องต่าง ๆ ที่ได้รับรู้เพิ่มในวันนั้น ทำให้เรารู้สึกว่าโชคดียิ่งที่กลับมาเป็นทายาทของท่าน และเหมือนได้เติมพลังให้เราเริ่มความมุ่งมั่นที่จะเดินหน้าเปิดบ้านเป็นพิพิธภัณฑ์ให้คนมาเรียนรู้และทราบถึงคุณค่าความดีที่ท่านทำให้แผ่นดินสมดังที่ท่านได้รับความไว้วางพระราชหฤทัย แล้วเท่าที่ผ่านมามีส่วนใหญ่นักคนที่ได้เข้ามาชมต่างพูดกันว่ารู้สึกภูมิใจที่ได้รับทราบเรื่องราวอันดีงามที่ท่านได้ทำด้วยความจงรักภักดีและเป็นประโยชน์ต่อแผ่นดิน"

สามารถติดตามอ่านวารสารใหม่ได้ที่

<http://libapp.rmutp.ac.th/newBook/?cat=10>

- ห้องสมุดเทเวศร์
- ห้องสมุดพระนครเหนือ
- ห้องสมุดโชติเวช
- ห้องสมุดพณิชยการพระนคร

